

HRVATSKO
DRUŠTVO
LIKOVNIH
UMJETNIKA
RIJEKA

FANITA BARČOT-NIKOLAC

FORMA ODSLICKAVANJA

MILENA MILENKOVIĆ

FORMA ODSLIKAVANJA

U ovom projektu predstavljaju se dvije generacijski različite, ali stilski, likovno i estetski zanimljivo usporedive, izuzetno uspješne autorice koje su stvorile autorski prepoznatljiv trag na umjetničkoj sceni. Povezuje ih tehniku kojom realiziraju svoje ideje: crno-bijela fotografija. Povezuje ih zaokupljenost tijelom, vlastitim, krhkim, dostupnim, podatnim. Jedinim. Podjednako kao i želja za stvaranjem priča varljivo stvarnih snova zapisanih na stranici koja kao da je istrgnuta iz još nenapisane knjige. Fanita Barčot-Nikolac djeluje kao članica HDLU Rijeka i HDLU Istre, većinom autorskim projektima na tematskim izložbama, dok Milena Milenković utire svoj umjetnički put većinom na međunarodnim izložbama.

Zašto odslikavanje?

Prema Wittgensteinu slika je činjenica. Dva predmeta iste logičke forme — ne obazirući se na njihova spoljašnja svojstva — međusobno se razlikuju samo po tome što su različiti. To što se elementi slike međusobno odnose na određeni način jest veza elemenata slike, odnosno njena struktura, a mogućnost strukture — njena je forma odslikavanja. Slika je tako povezana sa stvarnošću; ona doseže do stvarnosti. Ona je kao neko mjerilo prislonjeno na stvarnost. Prema ovom shvaćanju slici, dakle, pripada još i odslikavajući odnos, koji je čini slikom i sastoji se od koordinacija elemenata slike i stvari. U slici i odslikanome mora biti nešto identično, da bi jedno uopće moglo biti slika drugoga. Ono što slika mora imati zajedničko sa stvarnošću, da bi mogla da je na svoj način — ispravno ili krivo — odslikava, to je njena forma odslikavanja. Umjetnost odslikavanja nije u izmišljanju novih svjetova, već u otkrivanju fascinantnih aspekata onoga u kojem žive. U fotografijama ovih dviju umjetnica, koje su na određeni način na rubu magičnog realizma, ne vidimo mehanizme koji stoje u pozadini zbivanja. Prisutna je samo koordinacija elemenata slike i stvari, naznaka onog što je bio poticaj za odslikavanje stvarnosti.

Tijelo je tamnica duše, naučavao je grčki filozof Platon. Ovdje, na fotografijama sve je tih, diše se samo kratko. Dah je uzdah, uzdah je emocija. Za omamlijenost iz koje ima buđenja nikada nam se ne nudi objašnjenje.

U tom trenutku mekoća golotinje (mjesto gdje počinju noge i grudi) zahvatila je beskraj, Georges Bataille, L'impossible, Editions de Minuit, 1962.

Tijelo je subjekt

Akt kao oblik umjetničkog izraza kroz povijest je većinom bio fokusiran na ljepotu i senzualnost ljudskog tijela. Suvremeni fotografski pristup tijelu podjednakom estetskom snagom ravnopravno percipira ono što možemo definirati „lijepim“, kao i ono što bi se moglo svrstati pod svojevrsnu „estetiku ružnog“, ovisno o vlastitoj sposobnosti prepoznavanja različitih perspektiva, estetika i emocija. Prikaz golog ljudskog tijela skliski je teren likovnog izražavanja za čije je potpunije razumijevanje potrebno prepoznati poriv. Je li riječ o namjeri da se skrene pozornost na jednostavnu ljepotu prolaznih trenutaka života, ili pak promišljanju ženskog tijela u njegovom povijesnom i društvenom kontekstu? Fotografija je demokratizirala i taj segment. Autorima koji vlastito tijelo koriste kao subjekt, akt je svojevrsno oslobađajuće iskustvo koje im pomaže da se osjećaju ugodnije u vlastitoj koži, odnosno izraze na načine koji nisu mogući u drugim oblicima fotografije, što često dovodi do zanimljivih apstraktnih kompozicija ili nadrealnih scena ispunjenih simbolizmom. Kao rijetko koji medij, akt u fotografiji snažno je subjektivno sredstvo izgradnje samopouzdanja i spoznaje vlastita tijela. Upravo u tom, nazovimo to idejnog segmentu, akt je pogodan za istraživanje, omogućujući pomicanje granica i stvaranje djela koja odražavaju osobnost, kako u stilu tako i pristupu. Pred nama su dvije autorice koje upravo to čine.

Milena Milenković "Alter ego 04"

Fanita Barčot-Nikolac "Lady Lazarus (3)"

Fanita Barčot-Nikolac - Ćelava pjevačica (2017. - 2023.)

Može li se fotografijom?

Prva serija fotografija Ćelava pjevačica – Vrijeme nemira nastala je 2017. godine. U njoj propituje vlastito postojanje kroz prizmu smisla. Osluškuje povratni ping srca koje kuca u ritmu parking automata dok vrijeme nepokretnosti ističe. Treba se (po)maknuti, zna to premda je svaki pomak novo pucanje šavova zarasle rane. Neugodno je i zastrašujuće pretvoriti čekanje u proces redefiniranja. Radikalni zaokret, sagledavanje sebe na drugačiji, smisleniji način, slaganje neke nove „ja“, koja bi trebala biti ja. Ostavimo li otisak prepoznavanja zabilježit ćemo stanje duše, uma, srca. Nakon te prve serije „Ćelava pjevačica“ postala je njen fotografski „Alter ego“, kontinuirano fotografsko propitivanje „Tko sam ja?“

Ćelava pjevačica s perceptivnim pomakom

Fanita Barčot-Nikolac u seriji fotografija Ćelava pjevačica uranja u svojevrsni stupanj podvojenosti kako bi se ponovno uzemljila u svijetu, vodeći se gotovo naivnom spoznajom da samo kroz udaljavanje možemo razumjeti šire konture našeg iskustva. Očita je senzualnost njezinih fotografija. Tjelesnost, koju samo varljivo oko može shvatiti kao golotinju pojavljuje se s ove strane svega vojerskog ili izrabljivačkog. Tijelo umotano u tijelo, koje iz tijela odlazi i u tijelo se umata. Ovo odvajanje i privlačenje - udaljenost, intimnost – uvjerljivo je prikazano kao emotivna snaga koja izbjija iz njenih fotografija.

Činjenica da su ove fotografije nastale u njezinom vlastitom domu, prostoru svakodnevnog, najneposrednijeg i najosobnijeg okruženja daju njenim fotografijama određenu spontanu dražesnost. Koristeći tijelo, ironizira činjenicu da život zna više o nama nego što mi mislimo da znamo o njemu. Tijelo kao materija duha. Složimo se, raspadnemo i opet složimo, da bismo se raspali na geste, mimiku, emociju, sve dok tijelo, materija, duh ne postanu dosljedni, kao praslike, nastale u vremenu pravijeka. Svojevrsna je to autoregulacija koja osigurava postojanost unatoč stalnim promjena stanja. Kako kaže Shakespeare... „Mi smo ista tvar / od koje snovi sazdani su; i to malo / našeg života snom se zaokružuje“, Oluja, 4. čin, 1. prizor: NZMH, 1979.)

Na fotografijama Fanite Barčot-Nikolac prikazan je svijet, u kojem se kao i u životu, u lucidnim trenucima obračunava s trenutnim istinama, opetovano ih zanemarujući i zaboravljujući. U njenom zatamnjrenom fotografskom svijetu meki sjaj pomicne linije svjetla postaje sve. U samom procesu stvaranja nema ništa pretenciozno: forma je okvirna, a ozbiljnost sadržaja lagano ironična temeljeći se, ne toliko na kritici, koliko na bezbržnoj zaigranosti. Misterije vrebaju iza poznatog. Čime se igra? Zagonetnim, čudesnim, povremeno i histeričnim odnosom u kojem tijelo svodi na alegoriju s nemogućnošću trajnog slikovnog definiranja, jednom i zauvijek? Njene Ćelave pjevačice, koliko god u određenim aspektima fotografija bile otkrivajuće, u potpunosti odišu ranjivošću. Ispovijedaju slabost, konkretno i neponovljivo. Prizor koji gledamo je nestabilan, prizor je to koji pogađa i prikazuje nespremnost odvajanja vremena za bivanje, postojanje. Tajna ljubav prema živom i utjelovljenom životu, u kojem je jedino nesigurnost u sebe postojana.

Fanita Barčot-Nikolac
"Mirrored visual echoes (2)"

Fanita Barčot-Nikolac
"Knifing - a subtle change
of attitude (8)"

Fanita Barčot-Nikolac
"Mirrored visual echoes (4)"

Umijeće viđenja drugih u ogledalu mutnog sjaja

U njezinim radovima često se pojavljuju zrcala. Voli se igrati odrazima u zrcalima stvarajući u slici neočekivane slojeve i zbunjujuće odslike. Gledajući ozrcaljene vizualne odjeke golog tijela promatramo pojavnost naspram suštine, u korist pojavnosti. Osjećamo izvanjsko i unutarnje previranje, razdvajanje duhovnosti i tjelesnosti. Iskustvo identiteta slično je iskustvu slike. Uvid u to kako kakav je osjećaj izgledati uvijek iznova tijekom vremena i kako nas drugi vide. Postaje jasnije da ne priznajemo vlastiti odraz, dok neizvjesnost stvara samo sličnost zrcalnih oblika pa identifikacija postaje složena ili otežana.

Home sweet home – alegorija očaja s viškom dvosmislenog

Jedan od najvažnijih aspekata Fanitinog rada je svjetlo, odnosno odsutnost svjetla. Preciznije način na koji koristi svjetlo i sjenu. Fino cizelirajući subjekt u intimna i senzualna stanja, geste i poze određuje što će biti otkriveno, prikazano, a što skriveno. Neprimjetno stapanje tijela s elementima koji se nalaze u prostoru ima snagu vizualnog puzzlea. Sama, bez pomoći asistenta koji vidi ono što kamera vidi i bez većih manipulacija, ona nešto tako specifično poput nagog tijela transformira u nešto univerzalno. Ograničavajući se samonametnutim granicama, nastoji da sve ostane isto – pritom je svaka fotografija uvijek drugačija. Sve njene slike ovih serija imaju isti bezvremenski i estetski karakter i prkose svakom pokušaju klasifikacije. U fragmentarno otvorenom svijetu Fanita nam pruža mogućnost pogleda u njen „Slatki dom“, koji djeluje sve samo ne slatko, prije bismo rekli raščlanjeno. Pomno razrađenim scenarijem, skrivajući se iza krinke, s tijelom često u ironičnim pozama, fokus nepogrešivo stavlja na odgovarajuće suptilne geste tijela, kao i njegovu interakciju sa okolinom i svjetлом stvarajući lažni dojam blizine pa gledatelj u radnju biva uvučen poput voajera ograničenog vidnog polja. Nova stvarnost djeluje režirano, no je li istinita ili lažna, to ostavlja gledatelju da sam procijeni. Duhovit, pomalo bizaran šarm ovih fotografija samo je jedna strana manirističkog shvaćanja umjetnosti. Želje, htijenja, emocije, u ovim slikovnim instalacijama otkrivaju se potajice pred kamerom. Koliko god njezine fotografije izgledale djetinjasto raznolike i iznenadujuće, koliko god njima postiže da bajkovito i magično ravnopravno opstaju uz ono morbidno, one ipak u sebi sadržavaju potajnu žudnju za nečim zabranjenim i grešnim. Međutim, bilo bi nekorektno tvrditi da one izražavaju feminističko gledište. Više je ovdje riječ o ženi koja sebe, pothlađenim samozadovoljstvom, vidi snažnom i lijepom, ali distanciranom.

Svaka serija ovog ciklusa fotografija je poput sažimanja cijelog razgovora u jednu jedinu riječ. Sve je u empatiji i povjerenju. Slika prenosi informacije o subjektu, fotografkinji i fotografiji kao obliku umjetnosti. Zapravo, govori više o trenutnoj emociji nego o općem dojmu. Ovdje se više radi o emocijama koje su stvorile asocijacije, o onome što osjećate kada pogledate fotografiju, nego o onome što sama slika prikazuje. Podsvijest se pomiče korak bliže svijesti, sve se zapravo vrti oko projekcija, pa na neki način fotografija preuzima osobine psihanalize.

Rušenje tabua tjera umjetnost da se fokusira na samu sebe, a umjetnika da bude beskompromisан u traženju izvorne biti. Naše emocije u promatranju i osjećanju stvari toliko su latentne da se pod pritiskom društva obilja, konformizma, lažnog morala i pseudo estetike, povremeno gube ili postaju besmislene. U različitim vremenima tražimo različite uzore, različite arhetipove s kojima se povezujemo u pokušaju razumijevanja vremena i prostora. Svjesnost potrebe za iskrenim, intimnim priopovijedanjem omogućuje komunikaciju i razumijevanje. Fanita svojim fotografijama prenosi poruke, ne komplikirajući i ne zamarajući se davanjem prednosti tehnologiji pred onim ljudskim elementom. Način je to održavanja gladi za ljubavlju u rijetkom zraku noći.

Fanita Barčot-Nikolac
"Knifing - a subtle change of attitude (1)"

Fanita Barčot-Nikolac
"Absence of tension - Room quietude (7)"

Milena Milenković - Alter ego (2017. - 2023.)

Ako je introspekcija promatranje vlastitih mentalnih i emotivnih procesa, ispitivanje svojih svjesnih misli i osjećaja, onda je okvir kroz koji Milena promatra vanjski svijet svojevrsni prizor kroz koji nam se dopušta pogled na tijelo koje fotografira, tijelo koje može biti i njen, na ono unutra, na ono što se otkriva. Uvučeni u taj svijet postajemo dio igre. Voajeri zavedeni tuđim snovima, bez dodira stvarnosti od kojeg ruke drhte.

Milena kaže: "U pokušaju da prodrem u svoju otuđenu stvarnost, osvetlim i raspoznam sve skrivenе niti koje su isprepletane s onim što mislim da jesam, postavila sam sebi pitanje: Ko sam ja? Da bi zaista odgovorio na ovo pitanje čovek se mora razgoliti pred sobom, mora biti spreman prihvatići celog sebe, umjeti razumeti i drugog, onog skrivenog sebe. Zato u ovom projektu biram isti način refleksije svojih misaonih procesa. Za mene, alter ego je nešto što ostaje skriveno, nikad do kraja otvoreno svetu. Zato je u mojim radovima prikazan kroz prizmu opskurnog, uvek delimično skriven i nedorečen. Nerazumljiv, a uvek prisutan, nadomak svetla, ali uvek iza zastora. Korišćenje akta kao medija za ovu (nedovršenu) priču ima dvostruku simboliku: s jedne strane, golo telо simbolizuje sirovu formu unutrašnjeg bića - svojevrsnog alter ega, a sa druge, omogućava posmatraču da sagleda jedan drugi aspekt ove priče - pol. Na fotografijama se pojavljuju muški i ženski aktovi, simbolišući tako dualizam, za koji verujem da je duboko u biti čoveka. Dva ikonska početka naše individualne stvarnosti, čije preplitanje u konačnosti sačinjava suštinu našeg bića."

Jesmo li goli ili razgolićeni uz nemirujućim osjećajem klaustrofobije?

U fotografijama serije *Alter ego* Milena Milenković podsjeća promatrača da fotografije izravnavaaju i iskrivljuju stvarno stanje, ne nudeći nikad cijelu istinu o subjektu. Njihovo dešifriranje istovremeno je iznimno teško i neobično lako, ovisno o empatiji i sposobnosti prepoznavanja osjećaja krhkosti mlade duše koji iz njih izbjijaju nevjerljativom snagom. Milenine fotografije u blagim naznakama istražuju žudnju i erotičnost, spajajući eleganciju oblih linija sa senzualnošću nagosti tijela. Uspostavljanje delikatne ravnoteže između kompozicijske preciznosti i evokativne senzualnosti otežava atmosfera grča u kojem se (*ona i on*) tijelo nalazi.

Ništa ne postoji po sebi, ništa nije vječno, sve je u konstantnom pokretu i promjeni

Njene serije *Haunting* te posebice *Alter ego*, po meni njen autorski najjači segment, smještene su iza mlječnog stakla vrata čija uokvirenost kadra stvara uz nemirujući osjećaj klaustrofobije. Prepoznajemo oblike tijela, vidimo linije, ali nam je vidno polje stješnjeno u pusto okruženje. U prostoru u kojem se izljevaju emocije transcendentalnu mističnost zamjenjuje jasna kompozicija. Promatrač osjeća autoričin nagon potrebe da vlada atmosferom kako bi uspostavila fizičku distancu između sebe i gustoće prostora. Lako je iskustvo osjećanja tijela potaknuto višedimenzionalnim osjetilnim kontinuumom, položaji tijela i izrazi lica, geste i tjelesni pokreti, kao i udaljenost koju je fotografkinja zauzela snimajući, sugeriraju psihofizički pritisak koji prožima okolinu. Tjelesna komunikacija u ovim slikama dobiva središnju ulogu razumijevanja vizualnih procesa. Tijela koja ostavljaju vizualne tragove u prostoru, istraživanje su vlastita identiteta; od pokreta do emocije. Stavljaju se u funkciju promatrača koji želi osjetiti isti impuls, odmjeriti udaljenost koja se prešutno odvija na temelju razine privatnosti koju subjekt na slici uspostavlja s promatračem izolirajući ga od jasnoće.

Milena Milenković
"Iustitia 01"

Milena Milenković
"Window 03"

Fluidni i grčeviti pokreti, koji premda ne prelaze prag staklene stijene poprimaju preciznu konfiguraciju. Okvir okna koji obrubljuje segmente slike označava vanjsku granicu preko koje se nije moguće pomaknuti. Taj detalj plijeni pozornost. Sposobnost atmosfere da se prostorno prelije u prostor tjera promatrača da što više uroni u omeđeni okvir slike, prepozna atmosferu tišine generiranu osjetilnom ekstazom. Fotografski prikaz ovakve tjelesne komunikacije prepušta nam slobodu shvaćanja onog što se upravo dogodilo ili pretpostavljamo da će se dogoditi. Zamrznuta nepomičnost tijela sugerira prisutnost osjećaja izgubljenosti koji prethodi fizičkom pomicanju. Je li on prikaz posljedice prvog dodira, otvaranja ili straha od otvaranja. Razlika leži u načinu na koji tumačimo atmosferu. Sličnu atmosferu ima i serija *Ego virilis*, premda su fotografije te serije zbog korištenja svjetlijih tonova, manje prisutnog grča i napetosti, fluidnije i prozračnije.

Patnja je jedna od Četiri plemenite istine

Jedna od četiri plemenite istine koje uči budizam je „*postojanje patnje: prolaznost, promjenjivost i nestalnost cjelokupne egzistencije koje neizbjježno stvara patnju (neugodno iskustvo, strah od gubitka ugodnih iskustava i stvari za koje smo vezani, suptilno konstantno nezadovoljstvo svojstveno uvjetovanoj egzistenciji)*“. Serije *I want out* i *Lustitia*, snažnije su i mračnije, iskrenije. U *Lustiutii* se tijelo svodi na znakove, uvodi svojevrsna simbolika tantere i karakteristika hinduzima koja podsjeća na utjelovljenje seobe duša, dok se u seriji *I want out* stvara osjećaj da subjekti u njima nose osjećaj krivnje koji kao da je proizašao iz nekih osobnih odluka ili djelovanja koja se ne daju popraviti pokajanjima i obredima, odustajanjem i odbacivanjem svjetovnih žudnji i želja ili na drugi način.

Ove dvije generacijski različite, ali stilski slične autorice pokazale su da se oblikovanje i uspostavljanje geometrijskog prostora i njegovih sadržaja ne odnosi na determinacije stvari, već na način na koji one zrače prema van, čine iskorak izvan sebe. U tom smislu, kod obje autorice tijelo je nešto poput glazbenog instrumenta čija vanjska svojstva artikuliraju njegove izražajne oblike i umjesto tona emocijama izražavaju svoju bit. Govorimo dakle općenitije o umjetnosti inscenacije u svrhu stvaranja atmosfere pri čemu je scenografija sama po sebi dio uprizorenja. Za mene, ona atmosfera koju stvara poznata ali vrlo nejasna tišina netaknutog jutra.

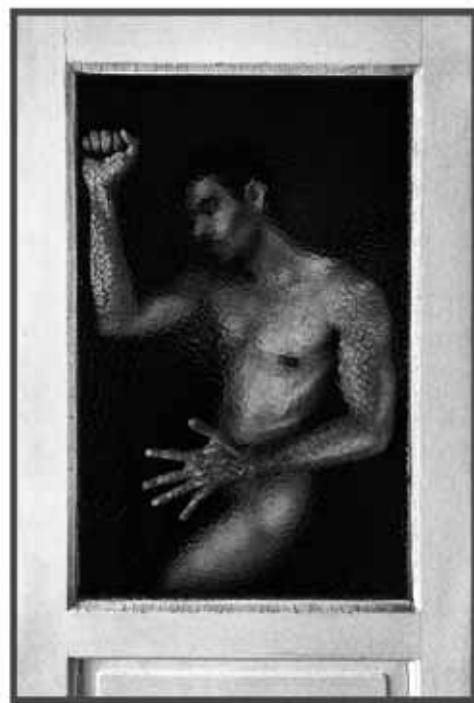
Ivica Nikolic

Milena Milenković
“Alter ego 03”

Milena Milenković
“Alter ego 08”

Milena Milenković
“Alter ego 09”

Fanita Barčot-Nikolac
“Absence of tension - Room quietude (3)”

Milena Milenković
“Alternate Reality: Leap”

Fanita Barčot-Nikolac
“Absence of tension - Room quietude (4)”

Milena Milenković
“Alternate Reality: Fall”

Fanita Barčot-Nikolac "Art of vanishing seems to come easily to cats (2)"

Milena Mileković "Ego virili 03"

Milena Milenković
"I Want Out 01"

Fanita Barčot-Nikolac
"F Have I loved, but F have I hated (4)"

Fanita Barčot-Nikolac
"F Have I loved, but F have I hated (1)"

Milena Milenković
"I Want Out 04"

Fanita Barčot Nikolac rođena je 1963. u Splitu. Sudjelovala je na preko 50 skupnih izložbi u zemlji i inozemstvu, osvojivši pritom više nagrada i priznanja. Članica je HDLU Rijeka i HDLU Istre. Premda nadinje crnobijeloj fotografiji, podjednako se dobro izražava i fotografijom u boji eksperimentirajući različitim fotografskim tehnikama. Njen izričaj osoban je i intiman. Na konceptualan način propituje vlastito ja, istražuje odnose svjetla i tame, stvara digitalne kolaže, režira prizore i svjetove. Fotografija joj je strast, svojevrsna meditacija koja omogućuje bijeg u vlastiti svijet kreativnosti i slobode. Serije prikazane na izložbi nastale su u različitim vremenskim periodima u razdoblju od 2017. do 2023. godine.

Milena Milenković rođena je 1990. godine u Paraćinu. Po zanimanju je arhitekt. Izlagala je na pet samostalnih i više od 120 kolektivnih izložbi u 20 zemalja, na kojima je osvojila oko 90 medalja i priznanja. Umjetničko zvanje "Kandidat majstor fotografije" Foto saveza Srbije stekla je 2020. godine kao najmlađa žena kojoj je dodijeljeno ovo zvanje. Iste godine našla se i među 10 najuspješnijih autora u Srbiji. Međunarodno zvanje AFIAP stekla je 2021. godine. Svoj fotografski rad započela je 2015. portretnom i kreativnom fotografijom, a zatim bilježi ulične i scene iz života. Otkrivši interes za ljudsko tijelo i emociju, počinje se baviti akt fotografijom. Kroz akt istražuje emotivno oslobođenje koje dolazi skidanjem i odricanjem nametnutih društvenih normi. Serije prikazane na izložbi nastale su u različitim vremenskim periodima u razdoblju od 2015. do 2023. godine.

Fanita Barčot-Nikolac "The Bald Soprano - Time of Disquiet"

Milena Milenković "Ego virilis 04"

Izdavač: Hrvatsko društvo likovnih umjetnika Rijeka, Rijeka, Korzo 28/II,
Tel: 051/332-494, 338-809, e-mail: hdlur@ri.t-com.hr, web: <http://hdlu-rijeka.hr>

Za izdavača: Damir Šegota

Urednica: Jasna Rodin

Administrativna služba: Jadranka Jerkić

Organizator: Hrvatsko društvo likovnih umjetnika Rijeka

Oblikovanje kataloga: Milena Milenković

Tisk kataloga: Tiskara Sušak

Br. kataloga: 6/23

Naklada: 100 komada

Programe HDLU Rijeka podržavaju: Upravni odjel za odgoj i obrazovanje, kulturu, sport i mlade Grada Rijeke,
Ministarstvo kulture Republike Hrvatske,
Županija Primorsko-goranska

Galerija
Juraj
Klović
Rijeka

GALERIJA JURAJ KLOVIĆ, RIJEKA, VERDIJEVA 19b / 20.06. - 04.07.2023.